

ISSN 0134 — 6393

**ЗБІРНИК
НАУКОВИХ ПРАЦЬ
УМАНСЬКОГО
НАЦІОНАЛЬНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ
САДІВНИЦТВА**

засновано в 1926 р.

**Частина 2
Економіка**

**ВИПУСК
76**

Умань — 2011

УДК 63(06)

Включено до переліків №1 і №6 фахових видань ВАК України з сільськогосподарських та економічних наук (Бюлетень ВАК України №8 і №11, 2009 рік).

У збірнику висвітлено результати наукових досліджень, проведених працівниками Уманського національного університету садівництва та інших навчальних закладів Міністерства аграрної політики України та науково-дослідних установ УААН.

Редакційна колегія:

А.Ф. Головчук — доктор техн. наук (відповідальний редактор),
В.В. Манзій — кандидат с.-г. наук (заступник відповідального редактора),
О.І. Здоровцов — доктор економ. наук, Л.В. Молдаван — доктор економ. наук,
А.С. Музиченко — доктор економ. наук, О.О. Непочатенко — доктор економ. наук,
Ю.О. Нестерчук — доктор економ. наук, О.М. Шестопад — доктор економ. наук,
О.О. Школьник — доктор економ. наук,
В.С. Уланчук — доктор економ. наук, С.П. Полторецький — кандидат с.-г. наук (відповідальний секретар).

Рекомендовано до друку вченою радою УНУС, протокол № 6 від 15 червня 2011 року.

Адреса редакції:

м. Умань, Черкаської обл., вул. Інститутська, 1.

Уманський національний університет садівництва, тел. : 3–22–35

Свідectво про реєстрацію KB № 13695 від 03.12.07 р.

© Уманський національний університет садівництва, 2011

ЗМІСТ

ЧАСТИНА 2

ЕКОНОМІКА

<i>А.Ф. Головчук, О.О. Непочатенко, Б.С. Гузар, Г.Ю. Ягода</i>	КРЕДИТНІ ВАЖЕЛІ ДЕРЖАВНОГО РЕГУЛЮВАННЯ ТЕХНІЧНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ АГРОФОРМУВАНЬ.....	8
<i>В.К. Збарський, О.О. Непочатенко</i>	ОСОБИСТЕ СЕЛЯНСЬКЕ ГОСПОДАРСТВО У ЗАБЕЗ- ПЕЧЕННІ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ УКРАЇНИ.....	19
<i>Ю.Л. Зборовська</i>	ЧИННИКИ УСПІХУ ЕКСПОРТНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕРЕ- РОБНИХ ПІДПРИЄМСТВ АПК.....	28
<i>С.М. Колотуха, Н.А. Телічко</i>	СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ ДЕРЖАВ- НОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	34
<i>М.І. Мальований</i>	СТАН ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СИСТЕМИ НЕДЕР- ЖАВНОГО СОЦІАЛЬНОГО СТРАХУВАННЯ В УКРАЇНІ.....	41
<i>Р. П. Мудрак</i>	МЕТОДОЛОГІЧНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ: ДОСВІД США.....	50
<i>О.О. Поліщук</i>	АНАЛІЗ ЕФЕКТИВНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ ОВОЧЕВОЇ ГАЛУЗІ.....	56
<i>Д.К. Семенда, О.О. Поліщук</i>	НАУКОВО-ТЕХНІЧНИЙ ПРОГРЕС В ПІДВИЩЕННІ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИРОБНИЦТВА СІЛЬСЬКОГОСПО- ДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ.....	62
<i>О.М. Світовий</i>	ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ТА УПРАВЛІННЯ ПРИБУТКОМ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ.....	67
<i>І.А. Бержанірі</i>	МОДЕЛЮВАННЯ ПРОЦЕСІВ ЕФЕКТИВНОГО ВИКОРИСТАННЯ ОБОРОТНИХ ЗАСОБІВ ПІДПРИЄМСТВ СПИРТОВОЇ ГАЛУЗІ.....	75
<i>Г.Ф. Мазур</i>	ПЕРСПЕКТИВИ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ АГРО- ПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА УКРАЇНИ.....	83
<i>С.А. Байдюк</i>	ЕКОНОМІЧНА ЕФЕКТИВНІСТЬ ДІЯЛЬНОСТІ ТОВ ТД “КАТЕРИНОПІЛЬСЬКА ФІНАНСОВО-ПРОМИСЛОВА ГРУПА”.....	89

<i>С.А. Власюк, Л.В. Барабаш</i>	ФІСКАЛЬНА ПОЛІТИКА ДЕРЖАВИ ПРИ ОПОДАТКУВАННІ ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	93
<i>Ю.Б. Березюк</i>	ФОРМУВАННЯ ПОТЕНЦІАЛУ АГРОПРОДОВОЛЬЧОГО КОМПЛЕКСУ ВІННИЦЬКОГО РЕГІОНУ, ЯК ПЕРЕДУМОВА ЙОГО ЕКСПОРТНИХ МОЖЛИВОСТЕЙ.....	97
<i>М.А. Вуйченко</i>	ОБГРУНТУВАННЯ СОЦІАЛЬНО ОРІЄНТОВАНОГО МЕХАНІЗМУ РЕГУЛЮВАННЯ ПРОЦЕСУ СЕГМЕНТАЦІЇ РИНКУ ПРАЦІ В АГРАРНІЙ СФЕРІ.....	106
<i>Т.О. Гнатюк</i>	СТАН ПРОДОВОЛЬЧОЇ БЕЗПЕКИ В УКРАЇНІ.....	113
<i>А.В. Льченко, І.В. Давидова, І.Г. Коцюба</i>	МАТЕМАТИЧНЕ ПРОГНОЗУВАННЯ ОБ'ЄМІВ УТВОРЕННЯ ТВЕРДИХ ПОБУТОВИХ ВІДХОДІВ В МІСТІ ЖИТОМИРІ.....	118
<i>О.В. Жарун</i>	СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ІНВЕСТИЦІЙНИХ ПРОЦЕСІВ В АГРОПРОМИСЛОВОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ.....	125
<i>І.В. Ткачук</i>	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ЕКОНОМІЧНИХ МЕХАНІЗМІВ УПРАВЛІННЯ ГРОШОВИМИ ПОТОКАМИ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	131
<i>Д.К. Семенда, Л.А. Корінний</i>	ІНТЕНСИФІКАЦІЯ З МЕТОЮ ПІДВИЩЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ ЕФЕКТИВНОСТІ МОЛОЧНОГО СКОТАРСТВА.....	141
<i>Н.В. Бондаренко</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ВИЗНАЧЕННЯ СУТНОСТІ КРЕДИТНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА КРЕДИТУ.....	148
<i>Н.І. Гвоздеї</i>	ОЦІНКА СУЧАСНОГО СТАНУ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ...	153
<i>Т.Є. Кучеренко</i>	ОСНОВНІ ФУНКЦІЇ ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ СІЛЬСЬКО- ГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	161
<i>С.А. Власюк, Н.В. Бондаренко</i>	ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТУВАННЯ ПОТОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	167
<i>Т.В. Сокольська</i>	ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА.....	174
<i>О.М. Саковська</i>	ЯКІСТЬ ПРОДУКЦІЇ ТА ЇЇ ЗНАЧЕННЯ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОГО ФУНКЦІОНУВАННЯ РИНКУ ЗЕРНА.....	180

<i>Н.Г. Пінчовська</i>	МІЖНАРОДНИЙ ДОСВІД ОРГАНІЗАЦІЙНОЇ ТА ЕКОНОМІЧНОЇ ПІДТРИМКИ ОРГАНІЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА.....	187
<i>Н.О. Мосейчук, Т.І. Бортник</i>	СОЦІОЛОГІЧНІ ДОСЛІДЖЕННЯ МОТИВІВ ВИБОРУ ПРОФЕСІЇ МАРКЕТОЛОГА.....	197
<i>К.М. Мельник</i>	ФІНАНСОВІ МОЖЛИВОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИЧИХ КООПЕРАТИВІВ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЩОДО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ БЕЗПЕКИ.....	203
<i>О.Ф. Кирилюк</i>	ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РАЦІОНАЛЬНОГО ХАРЧУВАННЯ НАСЕЛЕННЯ ТА ЙОГО ВПЛИВ НА ФОРМУВАННЯ ПОПИТУ НА ПРОДОВОЛЬЧОМУ РИНКУ УКРАЇНИ.....	213
<i>Л.А. Євчук</i>	ОСНОВНІ АСПЕКТИ ЗМІСТУ ФІНАНСОВИХ СТРАТЕГІЙ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	221
<i>О.В. Гвоздь</i>	АНАЛІЗ МАЙНОВОГО СТАНУ ПІДПРИЄМСТВА ЯК СКЛADOVA ОЦІНКИ ЙОГО ФІНАНСОВОГО СТАНУ.....	228
<i>П.М. Боровик, Н.О. Бікадорова</i>	ПОДАТКОВО-БЮДЖЕТНА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЯ, ЯК НАПРЯМ РОЗВИТКУ БЮДЖЕТНИХ ВІДНОСИН В УКРАЇНІ..	235
<i>С.А. Власюк</i>	КОНСТРУКТИВНІ НАПРЯМИ АДАПТАЦІЇ СВІТОВОГО ДОСВІДУ ФІНАНСУВАННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....	245
<i>О.М. Демкова</i>	ОЦІНКА ЗАБЕЗПЕЧЕНОСТІ ЧЕРКАСЬКОЇ ОБЛАСТІ ЗЕМЕЛЬНИМИ РЕСУРСАМИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ.....	254
<i>О. А. Кузьменко</i>	ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА ГРЕЧКИ.....	265
<i>Л.В. Барабаш, Н.В. Бондаренко</i>	ВИЗНАЧЕННЯ ПОДАТКОВОГО НАВАНТАЖЕННЯ НА ДОХОДИ ФІЗИЧНИХ ОСІБ.....	272
<i>Т.П. Бечко</i>	КРЕДИТНІ РИЗИКИ В СИСТЕМІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ.....	276
<i>Ю.О. Махортов, В.М. Зюбін</i>	РЕГІОНАЛЬНА СИСТЕМА СТРАХУВАННЯ ЯК ФАКТОР АКТИВІЗАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ.....	282
<i>Н. О. Пачева</i>	ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ПОХОДЖЕННЯ ПОНЯТТЯ „ІНСТИТУТ”.....	293

<i>Г.Ю. Родайчук</i>	НОРМАТИВНО-ПРАВОВЕ ПОЛЕ ФУНКЦІОНУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ. 298
<i>П.П. Семченко, Т.І. Бортник</i>	ОЦІНКА ДОЦІЛЬНОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ЗМІН НА ПРИКЛАДІ ПАТ «УМАНЬФЕРММАШ»... 313
<i>М. А. Слатвінський</i>	КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ ВИЗНАЧЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ПРІОРИТЕТІВ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ..... 318
<i>М.М. Коцутарий, В.Ф. Мервенецька</i>	ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ВНУТРІШНЬОГОСПОДАРСЬКОЇ ЗВІТНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ПІДПРИЄМСТВА..... 328
<i>Л.А. Богданець</i>	РОЛЬ ВЛАСНИХ І ЗАКРІПЛЕНИХ ДОХОДІВ ЗАГАЛЬНОГО ФОНДУ У ФОРМУВАННІ МІСЦЕВИХ БЮДЖЕТІВ..... 337
<i>Л.В. Барабаш</i>	ВИЗНАЧЕННЯ ФІСКАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПОДАТКУ З ДОХОДІВ ФІЗИЧНИХ ОСІБ..... 342
<i>Л.Д. Тулуш, О.Т. Прокотчук</i>	ФУНКЦІОНАЛЬНА СПРЯМОВАНІСТЬ ПОДАТКУ НА ДОДАНУ ВАРТІСТЬ ЩОДО АГРОПРОМИСЛОВОГО ВИРОБНИЦТВА..... 347
<i>О.С. Тригубенко</i>	ДОСВІД ЕКОНОМІЧНО РОЗВИНУТИХ КРАЇН У ФОРМУВАННІ СОЦІАЛЬНОЇ СФЕРИ СІЛЬСЬКИХ ТЕРИТОРІЙ..... 354
<i>Л.М. Худолій</i>	ЗАПРОВАДЖЕННЯ МЕХАНІЗМІВ ПРОЦЕСНОГО УПРАВЛІННЯ НА ПІДПРИЄМСТВАХ КОМБІКОРМОВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ УКРАЇНИ..... 363
<i>О.Г. Чирва, К.А. Олійник</i>	ПЕРЕДУМОВИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ МАЛИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ УКРАЇНИ..... 368
<i>Л.А. Гаврилюк</i>	ВИЗНАЧЕННЯ ОПТИМАЛЬНИХ РОЗМІРІВ ЗЕМЕЛЬНИХ РЕСУРСІВ У ГОСПОДАРСТВАХ ДЛЯ ЕФЕКТИВНОГО ВИРОБНИЦТВА..... 375
<i>А.О. Харенко, О.Л. Бурляй</i>	ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИРОБНИЦТВА М'ЯСА ВРХ ТА НАПРЯМИ ЇЇ ПІДВИЩЕННЯ В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ..... 384
<i>Г.Б. Бобов, О.В. Гринчак, О.Х. Давлетханова</i>	КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ АГРОПРОМИСЛОВИХ ІНТЕГРОВАНИХ ФОРМУВАНЬ..... 394

обеспечение участников бизнеса, в том числе отраслевых органов исполнительной власти, будет способствовать ответственности субъектов хозяйствования за результаты своей деятельности, а со стороны государственных органов — ответственности за внедрение и выполнение намеченных стратегией планов развития аграрной отрасли.

Ключевые слова: *отраслевая финансовая отчетность, функции финансовой отчетности, информационно-коммуникационная связь, отраслевые объекты отчетности, отраслевые производственные процессы.*

The branch peculiarities of the formation of financial reporting are considered. It is defined, that data communication and communication support of business participants, including branch executive authorities, will contribute to the responsibility of both economic players for the results of their activities and state bodies for the introduction and execution of outlined strategies of the plans of development of agricultural sector.

Key words: *branch financial reporting, functions of financial reporting, information communication, branch objects of reporting, branch industrial processes.*

УДК 338.26

ДОЦІЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ БЮДЖЕТУВАННЯ ПОТОЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ

**С.А. ВЛАСЮК, кандидат економічних наук,
Н.В. БОНДАРЕНКО**

Удосконалено процес планування поточної діяльності підприємства шляхом запровадження системи бюджетування, що дозволить зіставити всі витрати і отримати результати на наступний період.

Одним з головних завдань для сільськогосподарських підприємств сьогодні є забезпечення їх стабільної роботи. В умовах господарювання докорінно змінюються підходи щодо планування та його ролі в процесі розширеного відтворення в порівнянні з централізовано керованою економікою, що, в свою чергу, породжує нові форми планування фінансово-господарської діяльності підприємства.

Методика досліджень. З метою обґрунтування теоретичних засад бюджетування поточної діяльності сільськогосподарських підприємств було використано історичний і діалектичний та абстрактно-логічний методи дослідження.

Результати дослідження. Нині сільськогосподарські підприємства зацікавлені в тому, щоб реально уявляти фінансовий і господарський стан як на сьогодні, так і на перспективу. Це дає змогу ефективно розвивати свою

господарську діяльність і вчасно виконувати свої зобов'язання перед державою та бізнес-партнерами. Плануючи виробничу програму на наступний рік, менеджмент сільськогосподарського підприємства повинен мати чітку інформацію про розмір витрат на її фінансування [1].

Найголовнішим сьогодні для аграрних підприємств є створення ефективної бізнес-моделі, яка передбачала б оптимізацію витрат на виробництво за умови мінімізації фінансових та адміністративних витрат. Ключовим інструментом вирішення даного питання є впровадження бюджетування на сільськогосподарських підприємствах, оскільки воно є визначальним елементом системи керування підприємством, а не просто інструментом фінансового менеджменту.

Безпосередньо бюджет на підприємстві розглядають як короткостроковий план, в якому відображається розподіл ресурсів (сума коштів, яка є в розпорядженні підприємства та використовується ним для виконання визначених функцій і проведення певних заходів у рамках загальногосподарського планування).

Проте бюджетування є більш гнучким і глибоким механізмом, що включає керування фінансами, характеризується можливістю перетворення бюджету на ефективний інструмент управління, за допомогою якого в процесі планування охоплюються усі напрями діяльності підприємства та відбувається швидка реакція на зміни у бізнес-середовищі [2].

По змісту бюджетування являє собою технологію планування, обліку, контролю й аналізу фінансових, інформаційних і матеріальних потоків, а також одержаних результатів. Згаданий процес охоплює всі функціональні сфери діяльності підприємств: маркетинг, адміністрування, керування персоналом, виробництво, закупівлю, контроль якості, дослідження, продажу тощо. Адже на даний період часу конкуренція на ринку настільки велика, що задля отримання позитивних результатів діяльності підприємствам доводиться випереджати своїх конкурентів не тільки за рівнем технологій і за показниками поточної діяльності, але й за якістю систем керування.

Серед науковців не існує одностайної думки щодо трактування терміну «бюджетування».

Джай К.Шим та Джайло Г.Сігел визначають бюджетування як колективний процес, який уможливає погодження внутрішньої діяльності підрозділів компанії та змушує її відповідати загальній меті [3].

С.Білобловський фіксує, що «бюджетування — це технологія фінансового планування, обліку і контролю доходів і витрат, одержаних від бізнесу на всіх рівнях керування, що дозволяє аналізувати прогнозовані й отримані фінансові показники» [4]. Такі трактування, охоплюючи характеристику всіх заходів, відвертають увагу від безпосередньої сутності та змісту бюджетування.

Подібне трактування дефініції «бюджетування» знаходимо у

С.Онищенко, який визначає його «як процес організації управління фінансово-господарською діяльністю суб'єктів господарювання, який ґрунтується на розробці бюджетів у розробці центрів відповідності чи напрямів діяльності, організації контролю за їх виконанням, аналізу відхилень від бюджетних показників та регулюванні на цій основі господарської діяльності з метою узгодження й досягнення намічених результатів на всіх рівнях управління» [5].

Найбільш точне, на нашу думку, визначення бюджетування навів ще в 1850 році представник італійської школи фінансів Ф. Вілла розуміючи його як кошторис, який перед початком планового періоду дає інформацію про очікуванні надходження і видатки, рух капіталу та всі результати ділової активності підприємства.

Проте, на нашу думку, бюджетування є зведений план витрат на поточну діяльність відповідного року, який можливий за умови дотримання таких вимог: підрозділи підприємства для забезпечення єдиного процесу розроблюють, підготовлюють та затверджують окремі бюджети; проводиться обов'язкова структуризація, координація діяльності підприємства при складанні бюджетів; одержуються підтвердження показників бюджетів результатами, економічними чинниками, тенденціями розвитку підприємства; уточнюється можливість зміни бюджетів з метою їх удосконалення; здійснюється залучення до складання бюджетів керівників різних рівнів та підрозділів.

Головними ознаками, які характеризують бюджетування можна визначити: короткий термін (до одного року); глибока конкретизація даних; внутрішнє використання; тісне поєднання з контролем та зміною даних.

Більшість науковців схильні до ототожнення дефініцій бюджетування та планування, хоча насправді їх слід розрізняти оскільки бюджетування є більш широким поняттям, якому притаманні фіксація та конкретизація показників на основі попереднього аналізу за короткий період часу, а планування — прогноз на досягнення цілей як за короткий, так і за довгий період часу.

Для сільського господарства бюджетування є обов'язковим та трудомістким процесом, що ускладнюється багатогранністю виробництва, широкою номенклатурою продукції, що не має прогнозованої ціни, значно варіюючими цінами на матеріальні ресурси, відсутністю висококваліфікованого персоналу, що може максимально точно здійснити складання бюджету. Бюджетування, основою якого є облікова інформація, на сільськогосподарських підприємствах повинно стати елементом економічної політики, а тому важливим є забезпечення його безперервності, що означає створення суцільної — з року в рік — системи збору, обробки й аналізу даних та зведення їх в окремі внутрішні документи — бюджети, що дозволить акумулювати інформацію в єдиній базі та забезпечить доступ до неї у розрізі різних періодів часу. Бюджетування дозволяє окреслити загальну картину стану підприємства, оцінити умови та технологічні особливості виробництва, асортимент продукції, оптимізувати собівартість виробленої продукції та здійснити аналіз

господарської діяльності, контролювати складські залишки, підвищити обіговість активів тощо.

Отже, бюджетування передбачає розробку, реалізацію й аналіз виконання бюджетів в організації і допомагає оптимізувати ресурсні потоки, забезпечити економію, удосконалити управління грошовими ресурсами, зміцнити фінансову дисципліну, підвищити рівень інвестиційної привабливості та конкурентоспроможності підприємства. Саме це викликає неабияке зацікавлення не лише у науковців та дослідників, а й у менеджерів і фахівців відповідного спрямування. Таким чином, бюджетування — це процес планування виробничо-господарської діяльності підприємства, розробки, виконання, контролю та аналізу фінансового плану, який охоплює всі сторони діяльності господарської структури, що дозволяє зіставити всі витрати і отримати результати на наступний період.

В процесі здійсненню бюджетного керування підприємство має вирішити шereg наступних завдань (рис.).

Завдання бюджетування сприяють створенню ефективної системи керування фінансами, перетворюють підприємство в «фінансово прозоре», оптимізують доходи та витрати, як в цілому по підприємству, так і по видах діяльності, консолідації звітності, визначенню показників ліквідності, підвищенню рентабельності та оптимізації ефективності керування.

Для побудови сільськогосподарськими підприємствами бюджетів потрібно керуватися основними принципами їх створення. Принципами визначається характер та зміст діяльності підприємства, створюються оптимальні умови для ефективної роботи, унеможливується негативний вплив на виробництво та реалізацію сільськогосподарської продукції.

Використання наведених принципів підприємствами при складання бюджетів призведе до покращення якісних параметрів їх діяльності.

Процес бюджетування в аграрних підприємствах має свою залежність від структури управління та ґрадуїованості обов'язків. Об'єктом бюджетування є підприємство, яке являє собою складну соціально-економічну систему, а тому процес бюджетування, як моделювання та відображення господарської діяльності підприємства, повинен відбуватися на основі системного підходу.

Системний підхід, як зазначають фахівці [1], репрезентує собою форму застосування теорії пізнання і діалектики щодо дослідження процесів, які відбуваються в природі та суспільстві. Його суть полягає в реалізації вимог загальної теорії систем, згідно якої кожен об'єкт в процесі його дослідження розглядається як велика і складна система, і одночасно — як елемент ще більшої системи.

Бюджетування в діяльності сільськогосподарських підприємств характеризується тим, що воно сприяє росту ефективності ресурсів і витрат, в чому й полягає його визначальна роль.

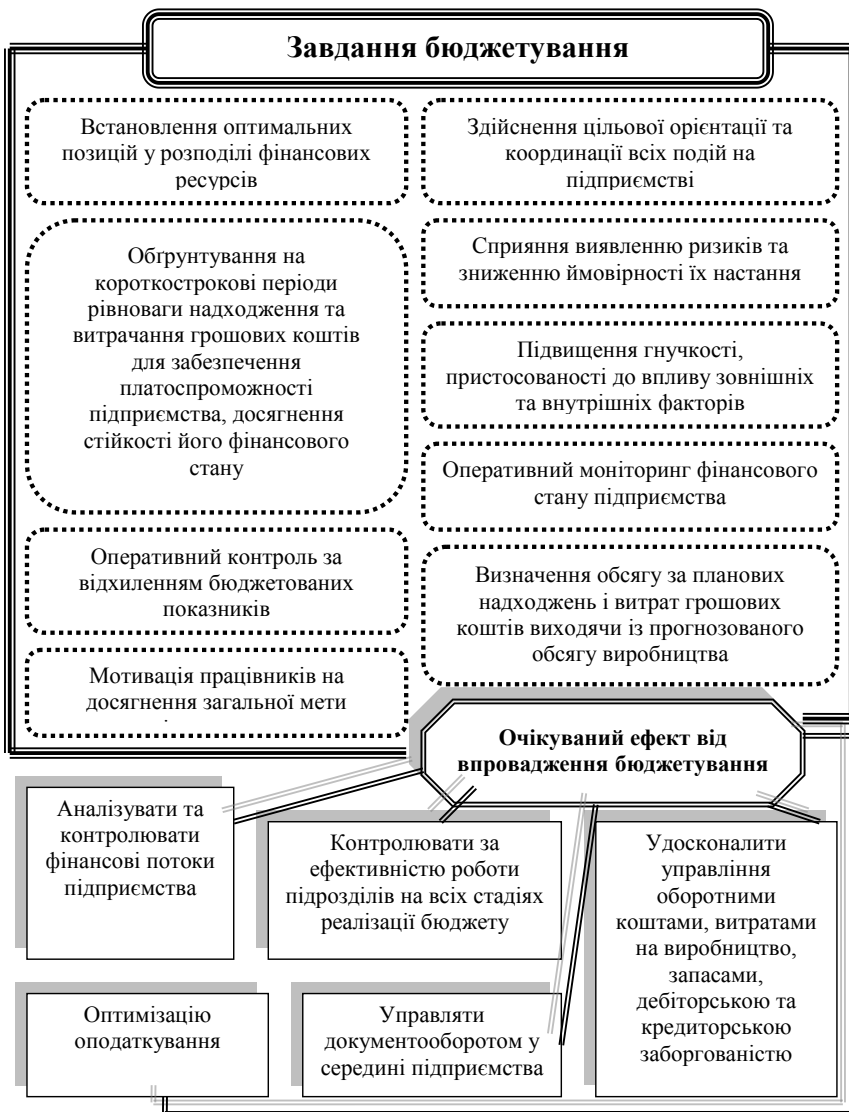

Рис. Завдання бюджетування та очікуваний ефект від його впровадження на підприємстві

Це можливо лише за умови, якщо бюджети будуть складатися особами, які безпосередньо працюватимуть з ними. Це має справляти особливо позитивний вплив на сільськогосподарські підприємства, оскільки тільки спеціалісти у своїй галузі можуть корегувати та визначати вплив різних факторів на процеси у виробництві. Бюджети підприємств повинні мати структуру організації та складання „знизу догори”, тому що власне участь головних спеціалістів підрозділів буде викликати зацікавленість у високих результатах.

Бюджет складається з доходу, змінних (розмір яких залежить від масштабів виробництва продукції), постійних (безпосередньо не змінюються при збільшенні або зменшенні масштабів виробництва за короткий період) і альтернативних витрат (які підприємство безпосередньо не несе, тому що вони покриваються власними ресурсами) та результату.

Виходячи зі здійсненого аналізу змінних і постійних витрат, які господарство понесе при вирощуванні культур (в цілому, на 1га, на 1 тонну), кількості реалізованої продукції, ціни реалізації за 1 тонну та інших витрат, було визначено очікуваний фінансовий результат діяльності.

Основою складання бюджету є визначення тих культур, які найдоцільніше вирощувати, виходячи з ситуації, що склалася на ринку, вимог агротехніки наявних в господарстві ресурсів, техніки та обладнання, а також змоги їх придбання.

На вирощування визначених культур у господарстві складаються технологічні карти, в яких відображаються основні параметри виконання робочих процесів: види операцій і технологічні вимоги до них, способи прийоми роботи, склад машин і обладнання, виконавці робіт і їх функції, режим праці і відпочинку, вимоги до техніки безпеки тощо.

Технологічна карта є плановим документом, в якому розробляється комплекс агротехнічних і організаційно-економічних заходів з вирощування однієї або групи схожих за технологією сільськогосподарських культур та визначаються затрати праці, матеріальні та фінансові ресурси, що необхідні для цього. В основу складання технологічних карт покладена передова технологія, яка передбачає впровадження високопродуктивних і економічних машин і знарядь для виконання кожної роботи, виходячи із умов підприємства. Для зручності розрахунків її складено на 1га посіву культури. В технологічних картах наведено середні і підсумкові витрати, необхідні капіталовкладення та енергомісткість.

В практичній діяльності перед фінансовою службою сільськогосподарського підприємства часто постають питання необхідного обсягу грошових коштів для здійснення поточної діяльності та періоду їх залучення.

У переважної більшості сільськогосподарських підприємств фінансовий менеджмент знаходиться на дуже низькому рівні. Як правило, розрахунок потреби в додаткових ресурсах на наступний рік вираховується бухгалтерами на підставі даних та досвіду минулих років, тобто носять дуже приблизний

характер. У зв'язку з цим розмір очікуваних кредитів не співпадає з реальною потребою. Якщо розмір кредиту, який одержує підприємство, більший за реальну потребу, то виникають додаткові витрати, пов'язані з оформленням кредиту (комісія за видачу, обслуговування, послуги нотаріуса, страхування заставного майна).

Висновки. На підставі даних бюджету, складеного на основі технологічних карт, менеджмент підприємства отримує інформацію про загальний розмір та період витрат, які має понести підприємство. За традиційного бюджетування визначення потреби в необхідних фінансових ресурсах залежить від обраної стратегії розвитку, прогнозних показників обсягів реалізації та наявного потенціалу підприємства.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Филиппова С. В. Формирование механизма управления производственной системой на основе системного подхода / С. В. Филиппова, К. В. Ковтуненко // 36. наук. пр. Черкаського держ. технологічного у-ту. — Черкаси: ЧДТУ, 2003. — Вип. 8. — С. 28–31. — (Серія: Економічні науки).
2. Танклевська Н. С. Теоретичні аспекти організації фінансового планування на підприємстві / Н. С. Танклевська // Таврійський науковий вісник. — Херсон, 2009. — Вип. 67. — С. 161.
3. Джай К. Шим. Основы коммерческого бюджетирования: пер. с англ. / Джай К. Шим, Джайло Г. Сигел. — Спб.: Азбука. — 2001. — С. 13.
4. Білобловський С. Складові елементи процесу бюджетування / С. Білобловський // Економіка, фінанси, право. — 2002. — № 8. — С. 20–25.
5. Онищенко С. Бюджетування в системі фінансового управління підприємством. / С. Онищенко // Бухгалтерський облік і аудит. — 2006. — № 6. — С. 42–51.

Одержано 21.03.11

Бюджетирование для сельскохозяйственных предприятий является процессом планирования производственно-хозяйственной деятельности, разработки, выполнения, контроля и анализа финансового плана, который охватывает все стороны деятельности хозяйственной структуры, что позволяет сопоставить все расходы и получить результаты на следующий период.

Ключевые слова: бюджетирование, планирование, контроль, принципы и задания бюджетирования.

Budgeting for agricultural enterprises is the process of planning of business activity, elaboration, realization, control and analysis of a financial plan which comprises all parts of activity of an organization. It makes it possible to compare all charges and get results for the next period.

Key words: budgeting, planning, control, principles and tasks of budgeting.

ІНФОРМАЦІЙНО-КОНСУЛЬТАТИВНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

Т.В. СОКОЛЬСЬКА, кандидат економічних наук
Білоцерківський національний аграрний університет

Обґрунтована необхідність нормативно-правового забезпечення дорадчої діяльності в частині прирівнювання сільськогосподарських дорадників до науково-технічних працівників та створення механізму отримання статусу сільськогосподарських дорадників і експертів-дорадників провідними науково-педагогічними працівниками за поданням вищих навчальних закладів

Постановка проблеми. Незадовільний стан організації просвітницької роботи на селі та надання соціально спрямованих дорадчих послуг сільськогосподарським товаровиробникам і сільському населенню стали перешкодою на шляху подальшого реформування аграрного сектору, формування ринкової конкурентоспроможної аграрної економіки, подолання бідності на селі та розвитку сільських територій.

Нинішні умови конкурентного середовища поставили в залежність вітчизняний АПК від рівня використання досягнень науково-технічного прогресу, актуальності, повноти, надійності використовуваної інформації, своєчасності, глибини та якості її аналізу.

Аграрний менеджмент, вирішуючи завдання підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарської продукції, досягнення стабілізації та стійкого економічного розвитку все більше і більше відчуває потребу в отриманні інформації про стан сучасних інновацій, досвід провідних господарюючих суб'єктів, ринки збуту, новації у сфері сучасного управління аграрним виробництвом.

Проте, на жаль, сучасний стан інформаційно-консультативної діяльності в Україні вкрай незадовільний, оскільки виробник сьогодні не готовий платити за інформацію, а науковці ще не навчилися продавати інтелектуальну власність. Світовий досвід доводить, що високий рівень розвитку АПК можливий лише за відповідної світовим вимогам і стандартам розвитку інформаційно-консультаційної діяльності.

Аналіз останніх досліджень і публікацій свідчить, що теоретичні і методичні аспекти досліджуваної проблеми були достатньо висвітлені в наукових доробках як зарубіжних так і вітчизняних учених, таких як: G. James, J. Brian Hardaker, A. Чайнов, В. Козлов, О. Бородіна, П. Саблук, М. Лобанов, Р. Шмідт, М. Кропивко та ін., проте проблеми організації та стратегії розвитку інформаційно-консультаційної забезпечення сільськогосподарського виробництва в умовах обмеженого фінансування та неадекватному розподілу коштів для дорадчих служб ще не достатньо вивчені.